הִלְכוֹת תְּפִלִּין סִימָן לב

(סח) אֵין תַּקָּנָה (סט) לְמִחַק הַתָּג לְתַקֵּן הָאוֹת, מִשּׁוּם דְּהָוֵי כְּחָק (כט) תּוֹכוֹת: **יח * פמ״ם פְּתוּחָה** (ע) **שֶׁנִּדְבַּק פְּתִיחָתָהּ** (עא) * **וְנִסְתַּמְתָּה, אֵין מוֹעִיל לִגְרֹר הַדֶּבֶק** (עב) **וּלְפָתְחָהּ, מִשּׁוּם דְּהָוֵי כְּחָק תּוֹכוֹת.** (עד) צוּמֵה תַּקָּנָתָהּ, שֶׁיִּגְרֹר * כָּל הַחַרְטוֹם וְתִשָּׁאֵר (עה) כְּצוּרַת נו״ן כְּפוּפָה, וְאַחַר כָּךְ יִכְתֹּב מַה שֶּׁגָּרַר.

פ תְּשׁוּבַת הָרַא״שׁ כְּלָל (ה׳) [ג׳] (סי׳ טו), סֵפֶר הַתְּרוּמָה (סי׳ רה) [וְזִימְלוֹן] (הגה״מ שם) וּסְמ״ג (עשין כו).

צ מִבְּאֹר בְּתְשׁוּבַת הָרַשְׁבָּ״א הַמְּיֻחֶסֶת לְהָרַמְבָּ״ן סִימָן רל״ו, וְכֵן הוֹרָה מֹהֲרִי״ן חֶבְיב וּמוֹרֵנוּ הָרַב רַבִּי לֵוִי בֶּבְנוּ (שו״ת מהרלב״ח סי׳ א).

בַּאֵר הַיטֵב

(כט) **תּוֹכוֹת.** וְדַוְקָא חָקִיקָה פּוֹסֶלֶת בּוֹ, אֲבָל אִם כָּתַב רַ״שׁ דּוֹמֶה לְדָלֶ״ת וְרוֹצֶה לְהוֹסִיף עָלָיו דִּיו לַעֲשׂוֹתוֹ עָגוּל דְּהָוֵי רַ״שׁ, וְכֵן בְּעָשָׂה רַ״שׁ בְּמָקוֹם דָּלֶ״ת, יֵשׁ תַּקָּנָה לְהוֹסִיף עָלָיו דִּיו וְלַעֲשׂוֹתוֹ מְרֻבַּעַת וּמֻתָּר. וְהוּא הַדִּין מִבֵּי״ת לְכָ״ף אוֹ אִפְּכָא, נַמִּי דִּינָא הָכִי. וְכָל זֶה דַּיִּשׁ תַּקָּנָה לְתַקְּנוֹ, הַיְינוּ קֹדֶם שֶׁכָּתַב אוֹת אַחֶרֶת, אֲבָל לֹא אַחַר כָּךְ דְּאָז

בֵּאוּר הֲלָכָה

אוֹת לְאוֹת אֶפְלוּ אַחַר שְׁגִמְרָהּ, דְּלֹא כְּסָמ״ק (מצוה קנג). אַחַר כָּךְ מְצָאתִי בְּחִדּוּשֵׁי רַבִּי עֲקִיבָא אֵיגֶר שֶׁהֵצִיר בָּזֶה:

יח * מ״ם פְּתוּחָה שֶׁנִּדְבַּק. עַיֵּן בְּמִשְׁנָה בְּרוּרָה (סק״ע) **שֶׁכָּתַב בְּדִין נִדְבַּק בְּחוּט הַשַּׁעֲרָה דְּתָלוּי בְּדִין ה״א. וְיֵשׁ נִרְאֶה לַעֲנִיוּת דַּעְתִּי לוֹמַר, דַּאֲפִלּוּ הַמִּקְלִין**

בְּדִין ה׳ כְּמֹכֵאָר בְּבֵית יוֹסֵף לְקַמָּן בְּסִימָן ל״ו (ד״ה אלו האותיות), **מוֹדִים בָּזֶה,** דְּהָרֵי עַל כָּל פָּנִים מ״ם סְתוּם הוּא, וּמַה לִּי אִם הִסְתִּימָה דַּקָּה אוֹ עָבָה, וְשָׁם רְאִיתֶם הוּא מִדְּאָמַר הַגְּמָרָא חִזְינָא לְסָפְרֵי דְּזִלְנֵי דְּחִלּוּ לְכַרְעֵיהּ דְּהֵ״א, מִשְׁמַע דְּהוּא רַק לְמִצְוָה בְּעָלְמָא, אֲבָל עֶצֶם תְּמוּנַת הֵ״א אֵין צָרִיךְ לְחִלּוֹת הַכְּרָעָא, וְאַף עַל פִּי כֵן לֹא דָּמֵי לְחֵי״ת כְּמוֹ שֶׁכָּתַב הַגְּרִ״א לְקַמָּן בְּבֵאוּרוֹ, אוֹ כְּמוֹ שֶׁכָּתַב הָרַשְׁבָּ״א הַנִּדְפָּס מֻחְדָּשׁ עַל מְנָחוֹת (כט: ד״ה וקא חלו) עַיֵּן שָׁם, מַה שֶּׁאֵין כֵּן בְּמ״ם דְּאֵין לָנוּ שׁוּם רְאָיָה לְקָרְאוֹ מ״ם פְּתוּחָה עַל יְדֵי שֶׁהִסְתִּימָה הִיא דַּקָּה:

*** וְנִסְתַּמְתָּה. עַיֵּן בֵּט״ז** אֲבָל הָעֶזְרָ בְּסִימָן קכ״ה סָעִיף ד׳ **שֶׁכָּתַב דְּדַוְקָא שֶׁנִּסְתַּם הַמ״ם אַחַר שְׁגִמְרָהּ, אֲבָל אִם סָתַם הַמ״ם קֹדֶם הַגְּמָר, בָּזֶה יָכוֹל לִגְרֹר הַסְּתוּם, כֵּיוָן שֶׁצָּרִיךְ לְהוֹסִיף בְּרֹאשָׁהּ הַמְשֻׁפַּעַת כְּמִין יו״ד, עַל כֵּן יִגְרֹר תְּחִלָּה הַדְּבוּק וְאַחַר כָּךְ יִגְמֹר,** עַיֵּן שָׁם, וְנִרְאֶה דִּלְפִי דַּעַת הָרַדְ״ךְ שֶׁכָּתַבְנוּ בְּמִשְׁנָה בְּרוּרָה בְּסָעִיף קָטָן ס״ז **גַּם בָּזֶה יֵשׁ לְהַחְמִיר:**

*** כָּל הַחַרְטוֹם. נִרְאֶה לִי פָּשׁוּט דְּדַוְקָא שֶׁנִּדְבַּק בְּצַד כְּתִיבַת הַחַרְטוֹם, דְּהַחַרְטוֹם** הָאוֹת, בָּזֶה יֵשׁ דֵּעוֹת בֵּין הַפּוֹסְקִים, דְּהָרַדְ״ךְ (סי׳ א חדר יא) סוֹבֵר דְּלֹא מְהַנֵּי, דְּסָבִירָא לֵיהּ דְּכֵיוָן שֶׁנִּפְלָה הַשְׁפָּה עַל מְקֹצָת הָאוֹת, נִתְבַּטֵּל מִמֶּנּוּ שֵׁם כְּתִיבָה וְהָוֵי כַּחֲקִיקָה בְּעָלְמָא, וּמַה מְּהַנֵּי אַף אִם יִגְמֹר הָאוֹת עַל יְדֵי כְּתִיבָה, וְכָל שֶׁכֵּן אִם נִפְלָה עַל הַקְּלָף טִפַּת דְּיוֹ מַמָּשׁ וְנַעֲשָׂה כְּמִין חֲצִי אוֹת, דְּלֹא שָׁרֵי לְהַשְׁלִים הָאוֹת עַל יְדֵי כְּתִיבָה. וְהָרַמְ״א [בְּאֶבֶן הָעֶזֶר בְּסִימָן קכ״ה סָעִיף ד׳] מַקִּילִין אֲפִלּוּ בָּזֶה הַדִּין הָאַחֲרוֹן וְסוֹבְרִין דְּלֹא מִקְרֵי חַק תּוֹכוֹת אֶלָּא כְּשֶׁגּוֹמֵר הָאוֹת עַל יְדֵי חֲקִיקָה. אַךְ (עו) הָאַחֲרוֹנִים מְצַדְּדִין לְהַחְמִיר בָּזֶה הַדִּין הָאַחֲרוֹן, אִם לֹא שֶׁמּוֹשֵׁךְ (עז) הַטִּפַּת דְּיוֹ הַלְּחָה וּמִזְּזֶה מִמָּקוֹם לְמָקוֹם עַד שֶׁעוֹשֶׂה מִמֶּנָּה אוֹת שָׁלֵם, דָּזֶה הָוֵי כְּתִיבָה: (סח) **אֵין תַּקָּנָה.** פְּרִישׁ. עַל יְדֵי הַמְּחִיקָה אֵין תַּקָּנָה, אֲבָל מֵאֵת לְהוֹסִיף דִּיו וְלַעֲשׂוֹתוֹ עָגֹל. וְכֵן אִם טָעָה וְכָתַב רַ״שׁ בִּמְקוֹם דָּלֶ״ת וְכָ״ף בִּמְקוֹם בֵּי״ת וְהוּא אוֹתִיּוֹת עִבְרִין, אֵין תַּקָּנָה שֶׁיִּגְרֹרֶן וְיַעֲמִידוֹ עַל זַי״ן, דָּזֶה הָוֵי כְּתִיבָה (סט) מִמָּקוֹם לְמָקוֹם בֵּי״ת וְכָ״ף בִּמְקוֹם דָּלֶ״ת, אֵין תַּקָּנָה לִגְרֹר הָרֶגֶל שֶׁל הַהֵ״א וְיִשָּׁאֵר דָּלֶ״ת, דִּדְוֹמֶה לְסָמָ״ךְ וּבֵי״ת שֶׁנָּפַל טִפַּת דְּיוֹ שָׁם וְנִתְקַלְקֵל תְּמוּנָתוֹ עַל יְדֵי זֶה, דְּלֹא מְהַנֵּי גְּרִירַת הַטִּפָּה, מִשּׁוּם דְּאֵין עוֹשֶׂה מַעֲשֶׂה בְּגוּף הָאוֹת, וְהָכִי נַמִּי כְּהַאי גַּוְנָא, אֶלָּא צָרִיךְ לִגְרֹר גַּם כֵּן קְצָת הַגַּג עַד שֶׁיִּשָּׁאֵר כְּמוֹ יו״ו, אוֹ לִגְרֹר (פ) הַיָּרֵךְ עַד שֶׁלֹּא יִשָּׁאֵר צוּרַת דָּלֶ״ת עָלָיו, וְאַחַר כָּךְ יִכְתֹּב. (פפ) כְּלָלָא דְּמִלְּתָא, גּוֹרֵר לֹא מְהַנֵּי לְהִיוֹת כְּתִיבָה בְּכָךְ וּמִקְּרֵי חַק תּוֹכוֹת, אֲבָל כּוֹתֵב מְהַנֵּי, שְׁמַעֲבָה הָאוֹת מִדָּלֶ״ת רֵי״שׁ אוֹ מֵרֵי״שׁ דָּלֶ״ת שֶׁכּוֹתֵב הַתָּג. וּלְעִנְיַן שֶׁלֹּא כְּסִדְרָן נַהֲפוֹךְ הוּא, גּוֹרֵר כָּשֵׁר, כְּגוֹן בְּדִבּוּק אוֹת לְאוֹת וּכְדִלְקַמָּן, דָּזֶה לֹא מִקְרֵי מַעֲשֶׂה בְּגוּף הָאוֹת, וְכוֹתֵב פָּסוּל. וּמַה שֶּׁהַתַּרְנוּ לְהוֹסִיף דִּיו וּלְהַעֲמִידָן עַל תְּמוּנָתָן, (פפ) הַיְינוּ כְּשֶׁלֹּא כָּתַב הָאוֹתִיּוֹת שֶׁאַחַר זֶה: (סט) **לְמֶחַק הַתָּג.** וַאֲפִלּוּ אִם אַחַר כָּךְ יִמְשׁךְ גַּם כֵּן גַּגּוֹ וְתַחְתִּיתוֹ שֶׁל הַכ״ף, (פג) לֹא מְהַנֵּי, דִּבְלָאוֹ הָכִי צוּרָתָהּ עָלֶיהָ: **יח (ע) שֶׁנִּדְבַּק.** פְּתוּחָה כְּחוּט הַשַּׁעֲרָה, עַיֵּן מַה שֶּׁכָּתַבְנוּ לְקַמָּן לְעִנְיַן ה״א. וְעַיֵּן בְּבֵאוּר הַלָּכָה (ס״ק פג) (עא) **וְנִסְתַּמְתָּה.** וְהָוֵי כְּמ״ם סְתוּם שֶׁמְּקוֹמוֹ, רַק בְּסוֹף תֵּבָה וְלֹא בְּאֶמְצָעִיתָהּ, (פד) וְכֵן כָּל אוֹתִיּוֹת מְנַצְּפָ״ךְ הַכְּפוּלִין בְּאֶלֶף בֵּית, כּוֹתֵב אֶת הָרִאשׁוֹנוֹת בְּתִחִלַּת הַתֵּבָה וּבְאֶמְצָעִיתָהּ וְהָאַחֲרוֹנוֹת בַּסּוֹף, וְאִם שִׁנָּה פָּסוּל: (עב) **וּלְפָתְחָהּ.** וְהוּא הַדִּין שֶׁאֵר אוֹתִיּוֹת שֶׁנִּתְקַלְקֵל תְּמוּנָתָם בְּצַד הַכְּתִיבָה אוֹ אַחַר כָּךְ וְעַל יְדֵי הַגְּרִירָה יַעֲמִדוּ עַל תְּמוּנָתָם, כְּגוֹן דָּלֶ״ת שֶׁהִמְשִׁיךְ רַגְלוֹ וְדוֹמֶה לְכָ״ף פְּשׁוּטָה, וְכָל כְּהַאי גַּוְנָא, אֵין מוֹעִיל לָהֶן גְּרִירָה, כֵּיוָן שֶׁאֵינוֹ עוֹשֶׂה מַעֲשֶׂה בְּגוּף הָאוֹת הַנִּשְׁאָר, אֶלָּא יִמְחַק רַגְלוֹ וְכַנַּ״ל בְּסָעִיף קָטָן ס״ח, וְאַחַר כָּךְ יִכְתֹּב. וְהוּא הַדִּין דִּמְהַנֵּי בָּזֶה אִם הִמְשִׁיךְ גַּגּוֹ שֶׁל הָאוֹת לָרְחָבָהּ עַד שֶׁנִּרְאֶה לְכָל שֶׁהוּא דָּלֶ״ת. אֲבָל לְעֵיל בְּכָתַב הֵ״א בִּמְקוֹם דָּלֶ״ת דִּכְתִבְנוּ שָׁם דְּצָרִיךְ גַּם כֵּן לִמְחֹק רֶגֶל הַדָּלֶ״ת אוֹ גַּגּוֹ מִלְּבַד רֶגֶל הַהֵ״א, (פה) לֹא מְהַנֵּי עֲצָה זוֹ דְּהַמְשָׁכַת גַּג הַדָּלֶ״ת, דַּהֲרֵי בְּלָאוֹ הָכִי צוּרָתוֹ עָלָיו, לְכָךְ לֹא מִקְרֵי זֶה שׁוּם תִּקּוּן: (עג) **כְּתִב תּוֹכוֹת.** דִּבְגוּף הָאוֹת אֵין עוֹשֶׂה שׁוּם מַעֲשֶׂה, אֶלָּא גּוֹרֵר הַסְּתִימָה. וְהוּא הַדִּין אִם טָעָה (פו) וְכָתַב חֵי״ת בְּמָקוֹם שְׁנֵי זַיְנִי״ן, אֵין מוֹעִיל לִגְרֹר הַגַּג לְבַד מֵהַךְ טַעֲמָא, אֶלָּא צָרִיךְ לִגְרֹרָם עַד שֶׁיְּבַטְּלֵם מִתְּמוּנָתָם. וְכֵן אִם טָעָה וְעָשָׂה כָ״ף פְּשׁוּטָה לְמַעְלָה כְּצֵין דָּלֶ״ת, שֶׁלְּפִי דַּעַת הָרַבָּה מִן הַפּוֹסְקִים הִיא פְּסוּלָה, כְּמוֹ שֶׁיְּבֹאַר לְקַמָּן בְּסִימָן ל״ו (משנת סופרים אות כ״ף פשוטה), גַּם כֵּן אֵין מוֹעִיל (פז) לִגְרֹר הַגַּג וְלַעֲשׂוֹתָהּ עֲגֻלָּה, דְּהָוֵי חַק תּוֹכוֹת, אֶלָּא יוֹסִיף עָלֶיהָ דִּיו וְיַעֲשֶׂנָּה עֲגֻלָּה. וְנִרְאֶה (פפ) דְּלֹא מְעַכֵּב שֶׁלֹּא כְּסִדְרָן בְּתִקּוּן זֶה, דִּבְלָאוֹ הָכִי צוּרָתָהּ עָלֶיהָ: (עד) **וּמַה תַּקָּנָתָהּ.** כֹּל שֶׁכָּתוּב בְּסָעִיף זֶה שֶׁיֵּשׁ תַּקָּנָה הַיְינוּ קֹדֶם שֶׁכָּתַב אוֹת אַחֶרֶת, דְּאִי לָאו הָכִי פָּסוּל בְּתִפִּלִּין וּמְזוּזוֹת דְּבָעֵינַן בָּהֶן כְּסִדְרָן דַּוְקָא, דְּלֹא מַעֲכַב בָּזֶה כְּסִדְרָן: (עה) **כְּצוּרַת נו״ן כְּפוּפָה.** כִּי כְּתִיבַת הַמ״ם פְּתוּחָה הוּא בְּשִׁתֵּי כְּתִיבוֹת, דְּהַיְינוּ בְּתִחִלָּה כּוֹתְבִין כְּמוֹ נו״ן כְּפוּפָה וְאַחַר כָּךְ תּוֹלִין בְּצִדָּהּ כְּמוֹ יו״ו, וְאִם כֵּן כָּל שֶׁנַּעֲשָׂה הַפְסוּל בּוֹ דְּהַיְינוּ הַיְוִי״ו, צָרִיךְ לְגָרְרוֹ כֻּלּוֹ, אֲבָל הַנּוּ״ן שֶׁנִּכְתַּב בְּהֶכְשֵׁר אֵין צָרִיךְ לְגָרְרוֹ. וְהוּא הַדִּין בְּכָל אוֹת שֶׁנִּכְתַּב בְּשִׁתֵּי כְּתִיבוֹת, כְּגוֹן גִּימ״ל וְכַיּוֹצֵא בָּזֶה, וְנַעֲשָׂה פְּסוּל בִּכְתִיבָה אַחַת, (פט) אֵין צָרִיךְ לִגְרֹר רַק אוֹתָהּ, לְאַפּוּקֵי בְּרֵי״שׁ שֶׁנַּעֲשָׂאָה כְּמִין דָּלֶ״ת, דִּבְכָעֵי גְּרִירַת כָּל הָאוֹת לִגְרֹר:

מִשְׁנָה בְּרוּרָה

עוֹשֶׂה מַעֲשֶׂה בְּגוּף הָאוֹת, אֶלָּא (עג) יִגְרֹר גַּם כֵּן קְצָת מֵהָאוֹת עַד שֶׁלֹּא יִשָּׁאֵר צוּרָתוֹ עָלָיו וְאַחַר כָּךְ יִכְתֹּב, אִם לֹא כָּתַב עַדַיִן אַחַר אוֹת זוֹ, דְּאִי לָאו הָכִי פָּסוּל בְּתִפִּלִּין וּמְזוּזוֹת דְּבָעֵינַן כְּסִדְרָן. וְכָל זֶה הַדִּין דְּשֶׁלְּחָן עָרוּךְ הוּא מֻחְלָט אֵינוֹ נִכָּר וְנִתְבַּטֵּל עַל יְדֵי זֶה כְּתִיבָה הָרִאשׁוֹנָה, אֲבָל אִם לֹא נִשְׁתַּנָּה צוּרַת הָאוֹת יָכוֹל לִמְחֹק טִפַּת הַדְּיוֹ, וְאֵין חִלּוּק בֵּין שֶׁנָּפַל הַדְּיוֹ לְתוֹךְ חֲלַל הָאוֹת בִּלְבַד אוֹ גַּם עַל הָאוֹת גּוּפָא (עג) וְנִתְעַבֶּה גַּג הָאוֹת (פד) אוֹ גַּם הַיָּרֵךְ עַל יְדֵי זֶה, אֲפִלּוּ הָכִי יוֹכַל לְתַקֵּן וְלֹא מִקְרֵי חַק תּוֹכוֹת, מַאַחַר שֶׁהָאוֹת נִכָּר עַדַיִן. וּמִדִּינָא אֲפִלּוּ תִּקּוּן לֹא בְּעֵי בָּזֶה, רַק יוֹתֵר טוֹב שֶׁיְּתַקֵּן, עַל כֵּן יָכוֹל לַעֲשׂוֹת תִּקּוּן זֶה אֲפִלּוּ בִּתְפִלִּין וּמְזוּזוֹת דְּבָעֵינַן כְּסִדְרָן, וְעַיֵּן בְּבֵאוּר הַלָּכָה (ד״ה ואינה). וְדַע עוֹד, דְּהַשְׁלָחָן עָרוּךְ מַיְירֵי אֲפִלּוּ נָפְלָה הַטִּפָּה אַחַר שֶׁגִּמַּר הָאוֹת, וְכָל שֶׁכֵּן אִם נָפְלָה קֹדֶם שֶׁגִּמַּר הָאוֹת כַּדִּין וְגָמַר מִתְּחִלָּה הָאוֹת וְאֵין נִכָּר עַדַיִן, דְּבָזֶה (עה) כְּלֵי עָלְמָא סוֹבְרִים דְּאֵין תַּקָּנָה בִּגְרִירַת הַטִּפָּה, דַּהֲרֵי לֹא הָיָה עָלָיו מֵעוֹלָם שָׁם אוֹת רַק עַתָּה עַל יְדֵי גְּרִירָה, וְהָוֵי חַק תּוֹכוֹת מַמָּשׁ. אַךְ אִם גָּרַר מִתְּחִלָּה הַטִּפָּה וְרוֹצֶה עַתָּה לִגְמֹר

שַׁעַר הַצִּיּוּן

(עא) מְפָעֵיף י״ח: (עב) עוֹלַת תָּמִיד (ס״ק כד) וּפְרִי חָדָשׁ בְּאֶבֶן הָעֶזֶר בְּסִימָן קכ״ה (ס״ק כג). וּפְרִי מְגַדִּים בְּאֶשֶׁל אַבְרָהָם (ס״ק כג) כָּתַב גַּם כֵּן דַּיֵּשׁ מַחְמִירִין דְּהַגְּוָ״ה שָׁם, לֹא שַׁיָּךְ בָּזֶה דְּלֹא הָוֵי כָּתְב עַל גַּבֵּי כָּתְב. וְעַיֵּן בְּבֵאוּר הַלָּכָה (ד״ה ואינה): (עג) אֲפִלּוּ הַסְּמ״ק (מצוה קנג), וּכְמוֹ שֶׁכָּתַב בְּבֵית יוֹסֵף (ד״ה כתוב בסמ״ק): (עד) וּמַה תַּקָּנָתָהּ. עַיֵּן בְּמִשְׁנָה בְּרוּרָה (שם) בְּשֵׁם הַשֵּׁ״ז דְּאָכֵן הָעֶזְרָ (סי׳ קכה סק״י), וְהַגְּאוֹן רַבִּי עֲקִיבָא אֵיגֶר בְּחִדּוּשָׁיו, וְעוֹד שְׁאָרֵי אַחֲרוֹנִים בְּפִתְחֵי תְּשׁוּבָה אֶבֶן הָעֶזֶר סִימָן קכ״ה סָעִיף (ח׳) [ד׳] (סק״ו): (עה) טַ״ז (סק״ו) בְּאֶבֶן הָעֶזֶר (שם), מוּבָא פֹּה בְּפְרִי מְגַדִּים (שם): (עה) טַ״ז (ס״ק טו) וּפְרִי מְגַדִּים: (עו) פְּרִי מְגַדִּים בְּאֶשֶׁל אַבְרָהָם (ס״ק כה) (סי׳ מ״ז) [וּבְמִשְׁבְּצוֹת זָהָב] סָעִיף קָטָן י״ז: (פ) פְּרוּשׁ גָּלוּי, דְּאִי לָאו הָכִי שָׁם דָּלֶ״ת עָלָיו כַּנַּ״ל בְּסָעִיף ט״ו, פְּרִי מְגַדִּים בְּאֶשֶׁל אַבְרָהָם בְּדִבְרֵי צוּרַת אוֹתִיּוֹת בְּסִימָן ל״ב אוֹת ד׳: (פפ) פְּרִי מְגַדִּים (משו״ת ס״ק טז): (פצ) טַ״ז (ס״ק טז): (צא) פְּרִי מְגַדִּים בְּפָתִיחָה לְסִימָן ל״ב (א״א סוף הסימן ד״ה השלישי): **יח (צב)** מַסֶּכֶת סוֹפְרִים (פ״כ הי״א) וּבְאוּר הַגְּרִ״א: (צד) פְּרִי מְגַדִּים בְּסִימָן ל״ב בְּאֶשֶׁל אַבְרָהָם (סוף הסימן) בְּדִבְרֵי צוּרַת אוֹתִיּוֹת אוֹת ד׳: (צו) פְּרִי מְגַדִּים בְּאֶשֶׁל אַבְרָהָם בְּשֵׁם הַבַּיִת שְׁמוּאֵל (סי׳ קכה סק״ג) סָעִיף קָטָן כ״ו: (צז) מָגֵן אַבְרָהָם בְּסָעִיף קָטָן כ״ו: (צח) פְּרִי מְגַדִּים בְּאֶשֶׁל אַבְרָהָם שָׁם (סוף הסימן) אוֹת כ׳: (צט) טַ״ז (סי״ק יח):

Mishna Brura Menukad © Copyright Oz Vehadar - עוז והדר
Sacred Text - If printed do not throw away, requires genizah

(עו) * וְרַי״שׁ שֶׁעֲשָׂאָה (עז) כְּמִין דָּלֶ״ת, * יֵשׁ לְהַחְמִיר וְלוֹמַר דְּלֹא סַגִּי כְּשֶׁיִּגְרֹר הַיְרֵךְ לְבַד אוֹ הַגַּג לְבַד וְיַחֲזֹר וְיִכְתְּבֵנּוּ כְּמִין רַי״שׁ, * מִשּׁוּם דְּבֵין הַגַּג וּבֵין הַיָּרֵךְ נַעֲשׂוּ (ל) [ל] בְּפָסוּל, הִלְכָךְ צָרִיךְ לִגְרֹר שְׁנֵיהֶם. וְאִם נִדְבְּקָה אוֹת לְאוֹת, בֵּין קֹדֶם שֶׁתִּגָּמֵר בֵּין אַחַר (עח) שֶׁגִּגְמָרָה, פָּסוּל. * וְאִם [ר] גָּרַר (עט) [לא] וְהִפְרִידָהּ, (עט) * כָּשֵׁר וְלֹא מִקְרֵי (פ) חַק תּוֹכוֹת, מַאַחַר שֶׁהָאוֹת עַצְמָהּ הָיְתָה כְּתוּבָה (פא) כְּתִקּוּנָהּ. (פב) שׁ[אִם נִגְּעוּ * רַגְלֵי

ק בֵּית יוֹסֵף (ד״ה וכיוצא בזה), מִמְּשְׁמָעוּת תְּשׁוּבַת הָרַשְׁבָּ״א (ח״א סי׳ תר״א). ר הָרֹא״שׁ בְּהִלְכוֹת תְּפִלִּין (דף קכג סוף ד), וְטַעַם

הַתְּרוּמָה (שם) וְהַגְּהוֹת מֵימוֹנִיּוֹת (פ״א אות ס). ש תְּשׁוּבַת הָרַשְׁבָּ״א (הוא״ד בב״י ד״ה ומ״ש רבינו ובגרידת) וּתְשׁוּבָה (לְהָרַמְבָּ״ם) [לְהָרַמְבָּ״ן] (במיוחסות) סִימָן רלו״ו וְתְּרוּמַת הַדֶּשֶׁן סִימָן מ״ח.

בְּאֵר הֵיטֵב

הֲוָה שֶׁלֹּא כְּסִדְרָן וּפָסוּל בִּתְפִלִּין. תְּפִלִּין שֶׁנְּזְדַּמֵּן לְסוֹפֵר לִכְתֹּב בַּפָּרָשָׁה פְּשׁוּטָה בְּסוֹף לְהַשְׁלִים מָשָׁךְ רֹחַב הַשִּׁיטָה, הָאֲרִיךְ וְהִמְשִׁיךְ גַּבֵּהּ שֶׁל כ״ף עַד שֶׁהִגִּיעַ לְסוֹף הַשִּׁיטָה, וְנִמְצְאַת רֹחַב הַגַּג דּוֹמֶה לְדָלֶ״ת גְּדוֹלָה אוֹ רֵי״שׁ גְּדוֹלָה, מַה דִּינוֹ, עַיֵּן הָרַי״ף סִימָן פ״א, וְעַיֵּן סָעִיף קָטָן שֶׁלְּאַחַר זֶה, וּבְתְשׁוּבַת גִּבְּעַת רְדָיִם חֵלֶק אֹרַח חַיִּים כְּלָל ב׳ סִימָן ט׳ וּבִתְשׁוּבַת דְּבַר שְׁמוּאֵל סִימָן קס״ג: יח (ל) בְּפָסוּל. דְּהֵינוּ מִתְּחִלָּה כּוֹתְבִין כְּמוֹ נו״ן כְּפוּפָה וְאַחַר כָּךְ תּוֹלִין מִצַּדָּהּ כְּמוֹ יו״ר, אִם כֵּן כֹּל שֶׁנַּעֲשָׂה הַפְסוּל בּוֹ דְּהֵינוּ הַיּוֹ״ו צָרִיךְ לִגְרֹר כֻּלּוֹ, אֲבָל הַנּו״ן שֶׁנִּכְתְּבָה בְּהִכָּשֵׁר אֵין צָרִיךְ לְגָרְרָהּ, לְאַפּוּקֵי בְּרֵי״שׁ שֶׁנַּעֲשָׂאָה כְּמִין דָּלֶ״ת דְּבִפְעַם אַחַת נִכְתַּב הַכֹּל בְּפָסוּל, צָרִיךְ לִגְרֹר כֻּלּוֹ. וּלְפִי זֶה הוּא הַדִּין בְּכָל אוֹת שֶׁנִּכְתַּב בִּשְׁנֵי כְּתִיבוֹת כְּמוֹ ב׳ וְנַעֲשָׂה פְּסוּל בִּכְתִיבָה אַחַת, אֵין צָרִיךְ לִגְרֹר אֶלָּא אוֹתָהּ. וְאִם כָּתַב מִתְּחִלָּה רֵי״שׁ, וְאַחַר כָּךְ עָשָׂה וְעָשָׂה בּוֹ תָּג כְּעֵין דָּלֶ״ת, סָגֵי לֵיהּ בִּשְׁיגְרוֹ (הַתָּג) [וְהַגַּג] אוֹ הַיָּרֵךְ עִם הַתָּג וְיַחֲזֹר וְיִכְתְּבֶנּוּ כְּמִין רַי״שׁ, וְהַמַּחְמִיר גַּם בָּזֶה תָּבֵא עָלָיו בְּרָכָה, לְבוּשׁ וְלֶחֶם חֲמוּדוֹת (דברי חמודות הל׳ ס״ת אות פט). רֶגֶל הַכ״ף צָרִיךְ לְהִיוֹת כִּפְלַיִם כְּפִי סִימָן פ״א כָּתַב, אִם עָשָׂה גַּג שֶׁל הַכ״ף רָחָב, צָרִיךְ תִּקּוּן לְמַחֵק כָּל הַגַּג, אֲפִלּוּ בְּמִלַּת אֱלֹהֶיךָ יָכוֹל לְמָחְקוֹ, אַף יְהֹוָה שֶׁאִם יִמְחֹק הָרֶגֶל, וְנִמְצָא שֶׁפִּיו נִשְׁאָר כְּמִין ד׳ וְאֵינוֹ יָכוֹל לִכְתֹּב אַחֲרָיו, וְאֵינוֹ דּוֹמֶה לְמִי שֶׁנִּמְחַק רַגְלוֹ שֶׁיָּכוֹל לִכְתֹּב אַחֲרָיו, דְּהָתָם אֵין לוֹ מָקוֹם לִכְתֹּב אַחֲרָיו, אֲבָל הָכָא יָכוֹל לִכְתֹּב אַחֲרָיו וְאֵין לְחוּשׁ שֶׁמָּא יִשְׁכַּח וְיִכְתְּבֵנּוּ כְּמִין ד׳, דְּהָא אֲפִלּוּ אִם נִמְחַק רַגְלוֹ וְנִשְׁאַר כְּמִין ד׳ אֵינוֹ כְּלוּם, וְאֵין לְחוּשׁ שֶׁמָּא יִכְתְּבֵנּוּ כְּמִין ד׳, דְּהָא אֲפִלּוּ אִם כָּתַב כְּמִין ד׳ בְּכַוָּנָה אֵינוֹ כְּלוּם, וְאֵין לְחוּשׁ שֶׁמָּא יִכְתְּבֵנּוּ כְּמִין ד׳, וְכֵן הוֹרָה מוֹרִי הָרַב בַּעַל בֵּית יוֹסֵף זִיע״א בְּתִקּוּן סוֹפְרִים

הִלְכוֹת תְּפִלִּין סִימָן לב

(פג) הַהֵ"א וְהַקּוֹ"ף (לג) **בַּגַּב,** (פד) * **יִגְרֹר** (פה) **הָרֶגֶל וְיַחֲזֹר וְיִכְתְּבֵנּוּ, וְאֵין צָרִיךְ לִגְרֹר כָּל הָאוֹת, כִּי הַגַּג כַּדִּין נִכְתַּב. אִם * נָגַע רֶגֶל הָאָל"ף, * אוֹ** (פז) **בְּגַב הָאָל"ף, * אוֹ** (פז) **פְּנֵי הָאָל"ף בִּפְנִים בַּגַּג שֶׁתַּחְתֶּיהָ,** (לג) **פָּסוּל וְאֵין תַּקָּנָה בִּגְרִירָה** (פח) **לְהַפְרִידָהּ, דְּהָוֵי כְּחַק תּוֹכוֹת, אֶלָּא * יִגְרֹר** (פט) **כָּל מַה שֶּׁנַּעֲשָׂה בְּפָסוּל, וְיַחֲזֹר וְיִכְתְּבֶנּוּ.** הַגָּהָה: וְכֵן הַדִּין (צ) בְּיוּדַ"י הַשִּׁי"ן וְהַצַּדִּי"ק וְהָעַי"ן (צא) וְהַפֵּ"א, אִם

שַׁעֲרֵי תְּשׁוּבָה

לְמַהֲרַ"ש פִּלּוֹרֶנְטִין (ד"ה על מ"ש הרב) הִרְבָּה לְתְמֹהַּ עַל מָגֵן אַבְרָהָם (ס"ק כז) בָּזֶה שֶׁכָּתַב שֶׁמִּפְּתִי לִגְרֹר קְצָת הָרֶגֶל מֵהַכַּ"ף הַפּוֹנֵעַ לְסוֹף הַקֶּלֶף, עַיֵּן שָׁם. וְכָתַב בִּדְבָר שְׁמוּאֵל סִימָן פ"ט שֶׁיֵּשׁ לִגְרֹר קְצָת הָרֶגֶל מֵהַכַּ"ף הַפּוֹנֵעַ לְסוֹף הַקֶּלֶף, עַיֵּן שָׁם. וְכָתַב בְּדִבְרֵי שְׁמוּאֵל סִימָן פ"ט שֶׁיֵּשׁ בֵּיתִי"ן הַמְסוּכָּרִין בְּתְפִלִּין שֶׁנִּדְבְּקוּ בְּשָׁעַת כְּתִיבָה בְּתַחְתֵּיהֶן זֶה לָזֶה כְּאִלּוּ רַגְלֵיהֶם רֶגֶל יְשָׁרָה, וְאֵינָהּ נִגְרַת עַכְשָׁו אִם הוּא כ"ף אוֹ ב"ית, וְהַסּוֹפֵר טָרַח שֶׁכָּתַב אוֹת אַחַר לְפָנָיו נָתַן לֵב לְתַקֵּן וּלְהַפְרִיד בְּרֹאשׁ הָאִזְמֵל בְּדִבּוּרוֹ שֶׁל מֹשֶׁה, הֲעֶלָה שָׁם שֶׁאִף עַל פִּי שֶׁלְּכְאוֹרָה יֵשׁ לְחַלֵּק בֵּין הַהִיא דְּהַמְרַחֶקֶת (ס"ו א חדר ט) בְּזֵיעִי"ן שֶׁנַּעֲשׂוּ כְּמוֹ חֵיתִי"ן עַל פִּי טֶפַח דְּיוֹ, דְּכָאן אֵין הַדִּבּוּק מְשַׁנֶּה אוֹתָהּ לְאוֹת אַחֶרֶת כְּדִינָהּ, אֶלָּא הַפְסֵיד צוּרַת הָאוֹת בְּאֹפֶן שֶׁאִי אֶפְשָׁר לְהַכִּירָהּ בְּיָדוּעַ וּבֵין חֲבֶרְתָּהּ, מִכָּל מָקוֹם כֵּיוָן שֶׁצַּל יְדֵי הַדְּחַק אֵין הַקֶּרֶשׁ נוֹגֵעַ לְצֵיץ כָּל, צָרִיךְ לִמְחֹק כָּל רֶגֶל הַשֵּׁנִי עַד סוֹף הָרֶגֶל הָרִאשׁוֹן וְלַחֲזֹר וּלְכָתְבוֹ, עַיֵּן שָׁם. וְעַיֵּן בְּתְשׁוּבַת דְּבַר שְׁמוּאֵל סִימָן רס"ה שֶׁכָּתַב לְחַלֵּק בֵּין דָּבֵק אוֹת לְחֲבֶרְתָּהּ, מִשּׁוּם טִפָּק טִפָּקָא, שֶׁאִם לֹא נִטְלָה קֹדֶם שֶׁנִּגְמַר צַשְׂיָתָהּ, וְשָׁאנֵי תִּפְרוּז גְּרִירָה אֵינוֹ בְּכְלָל כְּתִיבָה שֶׁלֹּא כִּסְדָּרָן, אֲבָל אִם נוֹדַע שֶׁנִּדְבַּק קֹדֶם הֵרֵי טִפָּק פְּלוּגְתָּא אִם הַפְרוּד עַל יְדֵי גְּרִירָה כִּכְתִיבָה שֶׁלֹּא כִּסְדָּרָן, וְהַמַּנְהָג שֶׁלֹּא לְמַחוֹת לְסוֹפְרִים. וּבְשִׁינִי"ן שֶׁנִּפְרְדוּ לְמַשֶּׁה, יֵשׁ לְהִסְתַּפֵּק אִפְלּוּ אִם הָיוּ הַפְרוּדִין כְּחוּט הַשַּׁעֲרָה, עַיֵּן שָׁם. וּבְכַרְכֵי יוֹסֵף (סק"ט) כָּתַב שֶׁאִם נִכְתְּבוּ בְּתִפְקִין וְאַחַר כָּךְ נִפְרְדוּ וְצוּרַת הָאוֹת נִשְׁבָּרָה, יָכוֹל לְתַקֵּן וְאֵין בָּזֶה שֶׁלֹּא כִּסְדָּרָן, וְכֵן מַשְׁמַע מִדִּבְרֵי הָרַ"י אִסְקֻנְדְּרִי שֶׁהֵבִיא הַבַּיִת יוֹסֵף (ד"ה כתוב בהגהות), וְכֵן כָּתַב הַיַּד אַהֲרֹן (הגב"י), וְאַף שֶׁהַדָּבָר שְׁמוּאֵל מְנַמְּסָם בָּזֶה, נִרְאֶה עִקָּר כְּמוֹ שֶׁכָּתַבְנוּ. וְכָתַב עוֹד בִּדְבַר שְׁמוּאֵל (שם) בִּשְׁנֵי

בֵּאוּר הֲלָכָה

דְּאִי לָאו הָכִי לֹא מַקְשֶׁה מִידֵי מִן הָרַ"ם אַהֲרֹ"ש, עַיֵּן שָׁם. וְכֵן מִבְּאֹר בְּהִדְיָא בָּאֻבָּן הָעֵזֶר סִימָן קכ"ה סָעִיף ט"ז בַּהֲגָ"ה דְּאַף שֶׁהַתִּינוֹק קוֹרֵא לְהַ"א אֲפִלּוּ הָכִי יֵשׁ לְפַסֵּל אִם לֹא בִּמְקוֹם עִגּוּן, עַיֵּן שָׁם, וְהַפְּרִי חָדָשׁ מַחְמִיר שָׁם אֲפִלּוּ בִּמְקוֹם עִגּוּן מִשּׁוּם שֶׁכָּתְבוּ, וְכֵן כָּתַב הַמָּגֵן אַבְרָהָם (ס"ק כז) בְּשֵׁם הַרְדַּ"ךְ (סי' א חדר לא), וְכֵן מוּכָח בְּיוֹרֶה דֵּעָה בְּסִימָן רע"ו בְּבֵית יוֹסֵף (ד"ה יש בו) עַיֵּן שָׁם. **וְאִמְנָם אִם נִמְצָא בֵּן בְּסֵפֶר תּוֹרָה שֶׁרֶגֶל הַהֵ"א וְהַקּוֹ"ף אוֹ נֶגַע לְמַעְלָה וְתִינוֹק דִּלֹא חָכִים וְלֹא טָפֵשׁ קוֹרֵאהּ כְּתִיקוּנָהּ, נִרְאֶה לִי דְּאֵין לְהוֹצִיא אַחֶרֶת עֲבוּר זֶה,** דְּכָאמֶת בְּדִין זֶה יֵשׁ פְּלוּגְתָּא דְּרַבְּרוּתָא דִּלְהַמְעִין בְּבֵית יוֹסֵף אֻבָּן הָעֵזֶר בְּסִימָן קכ"ה (ד"ה אבל אם, ובסי' קכו ד"ה ומ"ש ויהזהר), וְהֶרְאָיָה מִדְּמַכְשִׁירִין לָזֶה בִּמְקוֹם עִגּוּן, עַיֵּן שָׁם, אִם כֵּן לְעִנְיַן לְהוֹצִיא אַחֶרֶת יֵשׁ לְצָרֵף לָזֶה דַּעַת הָרַמְבַּ"ם (פאר הדור סי' ט) דְּמַכְשִׁיר לְקֻרּוֹת בְּסֵפֶר תּוֹרָה פְּסוּלָה וְהָוֵי כְּמוֹ שֶׁפָּסַק כְּבֵיוָצֵא בָּזֶה הַפְּרִי מְגַדִּים בְּסִימָן קמ"ג (משב"ז סק"כ) וְהַדָּרָךְ הַחַיִּים בְּהִלְכוֹת קְרִיאַת הַתּוֹרָה (דרע על איזה טעות וכו' סכ"ו), **אֲבָל בִּתְפִלִּין לֹא יְהֵא אֶלָּא כְּסִפְקָא וְסִפְקָא דְּאוֹרַיְיתָא לְחוּמְרָא. וְעַד עוֹד דְּהַגְרַ"א בְּבֵאוּרוֹ מְסַפֵּק לְשִׁיטַת הַמְּרַדְּכַי** (הלכות קטנות סי' תתקנג) **דְּתִלְיַת הַהֵ"א וְכָל שֶׁכֵּן שֶׁל הַקּוֹ"ף** כְּדִמוּכָח (לְהַמְעִין בוֹ) **אֵינוֹ רַק לְמִצְוָה בְּמָקוֹם דִּמְנַהֲגִ הַסּוֹפְרִים לַעֲשׂוֹת הַחֵי"ת בְּחֻטּוֹטְרוֹת,** וְאִם כֵּן יֵשׁ הֶכֵּר נָקִי בֵּין חֵי"ת לְהַ"א. **וְנִרְאֶה לִי פָּשׁוּט דְּמֻה שֶּׁכָּתַב לְהָקֵל הוּא רַק דַּוְקָא אִם נוֹגֵעַת רַק בְּחוּט הַשַּׁעֲרָה וּמֵרְחוֹק תְּמוּנַת הַ"א עֲלֶיהָ מַדְּתִינוֹק קוֹרֵאהּ גַּם כֵּן לְהַ"א,** דְּכָאֶמֶת בְּאֹפֶן זֶה תְּמוּנַת הַ"א וְלֹא חֵי"ת עֲלֶיהָ, וְרַק מְשׁוּם שֶׁלֹּא יֵרָאֶה כְּחֵי"ת דְּהָוֵי כְּלָל חֵתֵי"ן הַהֵי"ן דְּחָנֵי בְּבְרֵיְיתָא (שבת קג:) עַל זֶה דִּיבְּנוּ, לָכֵן אִם עוֹשִׂין הַחֵי"ת בְּחֻטּוֹטְרוֹת שׁוּב יֵשׁ הֶכֵּר גַּם כֵּן, לָכֵךְ אֵין לִפְסֹל בְּדִיעֲבַד, אֲבָל אִם נִדְבַּק רֶגֶל הַ"א לְהַגַּג דְּבוּק עַד שֶׁנִּרְאֵית חֵי"ת מַמָּשׁ, בְּוַדַּאי לֹא נִשְׁתַּנְּתָה שֵׁם ח' לְהַ"א עַל יְדֵי הַסּוֹפְרִים. שׁוּב מָצָאתִי בְּעִזְרַת ה' יִתְבָּרַךְ בְּבֵאוּר הַגָּאוֹן מַהֲרַ"ם בֶּנְעט עַל הַמְּרַדְּכַי (שם בד"ה ויש לדקדק) שֶׁגַּם הוּא כָּתַב כֵּן בְּדַעַת הַמְּרַדְּכַי, וְגַם הַתַּשְׁבֵּ"ץ (שו"ת ח"א סי' ה וסי' נ"נא) סוֹבֵר כֵּן, וְהוּבָא בְּבֵית יוֹסֵף בְּאֻבָּן הָעֵזֶר סִימָן קכ"ו (ד"ה ומ"ש ויהזהר) וּבְחִדּוּשֵׁי רַבִּי עֲקִיבָא אֵיגֶר לְקַמָּן בְּסִימָן ל"ו (ס"א) עַיֵּן שָׁם. **וּמִכָּל מָקוֹם צָרִיךְ עִיּוּן אִם יֵשׁ לְסָמֹךְ עַל דִּבְרֵי הַמְּרַדְּכַי אֲחֵרֵי שֶׁהִשְׁלִים עֲרוּךְ מֵחְמִיר בָּזֶה.** וְאֵין לְרַחוֹת דְּהַשְׁלָמָן עֲרוּךְ מְיֵירֵי בְּמָקוֹם דְּמִנְהָג הַסּוֹפְרִים לַעֲשׂוֹת חֵי"ת בִּלֹא חֻטּוֹטְרוֹת דְּקָשֶׁה כָּזֶה כְּמוֹ שֶׁכָּתַב הַמָּגֵן אַבְרָהָם לְקַמָּן בְּסִימָן ל"ו (סק"ג) וְהִסְכִּימוּ לָזֶה הָאַחֲרוֹנִים, וְלָכֵן מֵחְמִיר שָׁם גַּם כֵּן בָּאֻבָּן הָעֵזֶר (סי' קכה סט"ו) בְּעִנְיַן גֵּט, דְּשָׁם אֵין מְנָהָג לַעֲשׂוֹת ח' עַל יְדֵי חֻטּוֹטְרוֹת וְאִם כֵּן אֵין הֶכֵּר בֵּין ה"א לְחֵי"ת וְלָכֵךְ פָּסוּל, דְּזֶה אֵינוֹ דַּהֲרֵי הַשְׁלָמָן עֲרוּךְ מֵחְמִיר אֲפִלּוּ בִּקּוּ"ף שֶׁעַל יְדֵי נְגִיעַת הָרֶגֶל לְהַגַּג אֵינוֹ מְשַׁנֶּה מִצּוּרָתוֹ כְּלָל, וְכָל שֶׁכֵּן זֶה, **וּבְמָקוֹם הַדְּחַק וְאֵין תַּקָּנָה בְּמִחִיקַת הָאוֹת, בְּגוֹן שֶׁכָּתַב שֵׁם הַקֹּדֶשׁ אַחֲרֵי זֶה, וְיִרְדּוּעַ שֶׁנַּעֲשָׂה נְגִיעָה דַּקָּה זֶה אַחַר זֶה שֶׁנִּצְמַר הָאוֹת בְּהַכְשֵׁר, אֶפְשָׁר דְּיֵשׁ לְצָרֵף לָזֶה דַּעַת הַסְּמ"ק** (מצוה קנג) [הַמּוּבָא בַּשּׁוּר בְּדִין נְפִלָה טִפַּת דְּיוֹ עַיֵּן שָׁם] **דְּסוֹבֵר לְהָקֵל בָּזֶה עַל יְדֵי גְּרִירָה, וְצָרִיךְ עִיּוּן:**

* **יִגְרֹר הָרֶגֶל.** עַיֵּן בְּמִשְׁנָה בְּרוּרָה (ס"ק פה) **בְּמַה שֶּׁכָּתַב עַל הַכְּתִיבָה, אֲבָל אִם נַעֲשָׂה לְאַחַר הַכְּתִיבָה, אֵין דִּין הַהֵ"א וְהַקּוּ"ף שָׁוֶה, דְּהַהֵ"א צָרִיךְ לִמְחֹק כָּל הָרֶגֶל,** דְּאִם יִשְׁתַּיֵּר כָּל שֶׁהוּא עֲדַיִן שֵׁם הַ"א הָרִאשׁוֹנָה עָלֶיהָ ש"ך (הל' ס"ת סי' טו), כְּדְאִיתָא בְּסָעִיף (ט"ז) [ט"ן], **מַה שֶּׁאֵין כֵּן בְּהַקּוּ"ף דֵּי שֶׁיְּכַשְּׁלֶנּוּ מִצּוּרַת אוֹת. וְדַע עוֹד דְּמֻה שֶּׁכָּתַב הַפְּרִי מְגַדִּים** בְּסִימָן ל"ו בְּאֹפֶן שֶׁלֹּא נִשְׁאַר צוּרַת אוֹת כְּלָל, אֲבָל אִם אַחַר כָּךְ לֹא, דְּהָוֵי שֶׁלֹּא כִּסְדָּרָן. וְדַוְקָא שֶׁלֹּא נִשְׁאַר צוּרַת אוֹת אֲפִלּוּ בִּלֹא הַקּוּ"ף כְּלָל, דְּכֵיוָן דְּצוּרַת אוֹת הָיָה נָכוֹן לְיַבֵּא מִשּׁוּם דִּלֹא כִּסְדָּרָן, וְעַיֵּן סָעִיף כ"ה וְסָעִיף קָטָן כ"ו מַה שֶּׁכָּתְבְתִּי שָׁם: **(נג) פָּסוּל.** וְדַוְקָא שֶׁנִּגְעָה בְּיו"ד עַצְמָהּ בְּאֶל"ף, אֲבָל אִם קוֹצָהּ הַשְּׁמָאלִית שֶׁל יו"ד

בַּאר הֵיטֵב

בָּאֻבָּן הָעֵזֶר סִימָן קכ"ה (ס"ו) דְּאִם כָּל אֹרֶךְ הָאוֹת דְּבוּקָה לַחֲבֶרְתָּהּ, לֹא מְהַנֵּי גְּרִירָה. וְאִם נִשְׁתַּנְּתָה צוּרַת הָאוֹת עַל יְדֵי הַדְּבָקוּת, הֲרֵי כְּמַ"ם שֶׁנִּסְתַּמְּמָה. רַדַ"ךְ (סי' א חדר ט), עַיֵּן מָגֵן אַבְרָהָם (ס"ק כז). וְעַיֵּן בַּ"ח (סי"ג) שֶׁהָעֶלָה דְּאִם נִמְצָא דְּבוּק בְּסֵפֶר תּוֹרָה בְּקֵרְיָאָה, דְּאֵין צָרִיךְ לְהוֹצִיא אַחֶרֶת אֲפִלּוּ נִמְצָא בְּשַׁבָּת וְיוֹם טוֹב שֶׁאִי אֶפְשָׁר לְגָרְרוֹ, מִכָּל מָקוֹם אֵין לְהוֹצִיא אַחֶרֶת כֵּיוָן שֶׁמַּעֲצַר הַדִּין סֵפֶר תּוֹרָה יֵשׁ תַּקָּנָה לְגָרְרוֹ רַק דְּאִסּוּר שַׁבָּת רִבְיֵי עֲלֵיהּ, וְכָל הָרְאִיָּה לְבֵילָה אֵין בֵּילָה וְכוּ' עַיֵּן שָׁם. וּבְשִׁיוּרֵי כְּנֶסֶת הַגְּדוֹלָה (הגב"י סי"ב ד"ה כתב) וּמִנְהָגֵנוּ דְּאֵפִלּוּ בְּדִבּוּק אוֹת לְאוֹת שֶׁנִּמְצָא בְּסֵפֶר תּוֹרָה בְּשַׁבָּת אוֹ בְּיוֹם טוֹב, לְהוֹצִיא סֵפֶר תּוֹרָה אַחֵר, עַיֵּן לְקַמָּן סִימָן קמ"ג (ס"ד), וּבְסֵפֶר אֻבָּן הָעוֹזֵר (סס"ו) מְחֻמְּרִין בְּאוֹתִיּוֹת הַנִּדְבָּקִים בְּתִחִלַּת הַכְּתִיבָה, שֶׁאֵין לָהֶם תַּקָּנָה בִּגְרִירָה, עַיֵּן שָׁם בְּאֲרִיכוּת בְּסֵפֶר מְגִנֵּי אֶרֶץ מִדְּפוֹסִי פְּרוּפּוֹס: **(לג) בַּגַּב.** כָּל הַסָּעִיף זֶה אֵירֵי קֹדֶם שֶׁכָּתַב אוֹת שֶׁלְּאַחֲרָיו דְּאָז יֵשׁ תַּקָּנָה, אֲבָל אַחַר כָּךְ לֹא, דְּהָוֵי שֶׁלֹּא כִּסְדָּרָן. וְדַוְקָא שֶׁלֹּא נִשְׁאַר צוּרַת אוֹת כְּלָל תִּקּוּן אִי אִסּוּר לְתַקָּנָה בְּשֶׁכָּתַב לְפָנֶיהָ מִשּׁוּם דְּהָוֵי שֶׁלֹּא כִּסְדָּרָן, אֲבָל אִם נִשְׁאַר צוּרַת אוֹת אֲפִלּוּ בִּלֹא תִּקּוּן יוּכַל לְתַקְּנוֹ אַפִלּוּ אַחַר כָּךְ, דְּכֵיוָן דְּצוּרַת אוֹת הָיָה נָכוֹן לְיַבֵּא מִשּׁוּם דִּלֹא כִּסְדָּרָן, וְעַיֵּן סָעִיף כ"ה וְסָעִיף קָטָן כ"ו מַה שֶּׁכָּתַבְתִּי שָׁם: **(נג) פָּסוּל.** וְדַוְקָא שֶׁנִּגְעָה הַיו"ד עַצְמָהּ בְּאֶל"ף, אֲבָל אִם קוֹצָהּ הַשְּׁמָאלִית שֶׁל יו"ד

מִשְׁנָה בְּרוּרָה

הַשַּׁעֲרָה, (לד) כָּשֵׁר: **(פג) הַהֵ"א.** אַף אִם נִדְבַּק רַק בְּחוּט הַשַּׁעֲרָה (לה) בְּאֹפֶן שֶׁהַתִּינוֹק יוֹדֵעַ שֶׁהוּא הֵ"א, אֲפִלּוּ הָכִי צָרִיךְ לִגְרֹר כָּל הָרֶגֶל, דְּכָל (לו) שֶׁאֵין צוּרַת אוֹת עָלָיו כְּמוֹ שֶׁנִּמְחֲקָה לְמֹשֶׁה מִפִּינֵי אֵין שָׁם אוֹת עָלָיו, וְכֵן בְּקוּ"ף לֹא מְהַנֵּי קְרִיאַת הַתִּינוֹק: **(פד) יִגְרֹר.** וְלֹא מְהַנֵּי הַפְרָדָה בָּעָלְמָא, מִשּׁוּם דְּהָוֵי כְּחַק תּוֹכוֹת: **(פה) הָרֶגֶל.** פָּרוּשׁ, כָּלוֹ בֵּין בְּהַ"א בֵּין בְּקוּ"ף, כֵּיוָן שֶׁנַּעֲשָׂה בְּפָסוּל. וְעַיֵּן בְּבֵאוּר הֲלָכָה (ד"ה יגרור הרגל): **(פו) בְּגַב הָאָל"ף.** דְּאֵין לְהַיו"ד הָעֶלְיוֹן וְהַתַּחְתּוֹן לָגַע בְּהַגַּג אֶלָּא בַּדַּקּוּת שֶׁבָּהֶם, כְּמוֹ שֶׁיִּתְבָּאֵר לְקַמָּן בְּמִשְׁנָה בְּרוּרָה בְּסִימָן ל"ו בְּדִינֵי צוּרַת הָאוֹתִיּוֹת: **(פז) פְּנֵי הָאָל"ף.** הֵיְנוּ הַיו"ד הָעֶלְיוֹן. וְהֵיְנוּ דַּוְקָא שֶׁנִּדְבְּקָה כָּלָּהּ שֶׁנִּסְתְּמָה צוּרָתָהּ, אֲבָל אִם נִתְפַּשֵּׁט מְעַט וְאֵינוֹ דַּק כָּרְאוּי לְיִפְּי הַכְּתִיבָה, אִם נִשְׁאַר הֶכֶרֶשׁ, אֵין בְּכָךְ כְּלוּם וְאֵין צָרִיךְ שׁוּם (לז) תִּקּוּן: **(פח) לְהַפְרִידָהּ.** פָּרוּשׁ, לְהַפְרִיד אֶת הַנְּגִיעָה לְבַדָּהּ וְיִשָּׁאֵר הָאוֹת מְמֻלָּא כָּרָאוּי: **(פט) כָּל וְכוּ'.** הֵיְנוּ שֶׁיִּגְרֹר הָרֶגֶל כֻּלּוֹ, וְלֹא סַגִּי שֶׁיַּפְרִיד הָרֶגֶל מֵעַל הָאָל"ף עַד שֶׁיִּבְטְלֶנּוּ מִצּוּרַת אוֹת לְבַד, כֵּיוָן שֶׁנִּכְתַּב כָּל הָרֶגֶל בְּפָסוּל. וְכֵן בְּנִדְבַּק יוּ"ד וּלְכָתְבוֹ מֵחָדָשׁ. וְיֵשׁ שֶׁמַּחְמִירִין בְּנִדְבַּק הַיו"ד הָעֶלְיוֹן בְּעֵת הַכְּתִיבָה, לִגְרֹר כָּל הָאָל"ף עֲבוּר זֶה, כִּי מִפֹּעַל נִכְתַּב אַחַר כָּךְ אוֹת הָאוֹת בְּפָסוּל עַל יְדֵי זֶה, אַךְ בִּדְיֵעָבַד [א] צָרִיךְ עִיּוּן אִם יֵשׁ לְהַחְמִיר בָּזֶה, וּכְמוֹ שֶׁכָּתַבְתִּי בְּבֵאוּר הֲלָכָה (ד"ה יגרור כל): **(צ) בְּיוּדַ"י.** דְּהֵיְנוּ שֶׁהַיו"ד נַעֲשָׂה (מ) קָו יָשָׁר וְלֹית צוּרַת יו"ד, אֲבָל אֵין מַזִּיק אִם נִתְעַבֵּה הַקָּו מְעַט: **(צא) וְהַפֵּ"א.**

שַׁעַר הַצִּיּוּן

(מ) בַּ"ח (סי' לו ס"א): **(מא)** כֵּן מוּכָח מִתְּשׁוּבַת מַהֲרַ"ק סִימָן צ"ח דְּפָסַק הַבַּיִת יוֹסֵף (ומ"ש רבינו ובגרשד"ת) **כְּוָתֵיהּ, וְעַיֵּן שָׁם בְּשֶׁלְּחָן ע"א. וְעַיֵּן בְּבֵית יוֹסֵף בְּרֵישׁ סִימָן ל"ו** (ד"ה

אלו האותיות): **(מב)** חֶלְקַת מְחוֹקֵק וּבֵית שְׁמוּאֵל בְּאֻבָּן הָעֵזֶר בְּסִימָן קכ"ה (ח"מ ס"ק כב וב"ש ס"ק כג): **(מג)** בְּנֶכֶת הַגְּדוֹלָה (הגב"י): **(מד)** בְּפְרִי מְגַדִּים (א"א ס"ק לא) וּלְבוּשֵׁי שָׁרָד:

לִיקוּטֵי דִּבְרֵי הָרַב: א] וּבשו"ע הרב (סכ"ו) פָּסַק לְהַחְמִיר בָּזֶה, כְּדַעַת הַמָּגֵן אַבְרָהָם. **ב]** וּבשו"ע הרב (ס"ל) כָּתַב: אֲבָל אִם רֶגֶל הַה"א אוֹ הַקּוּ"ף נוֹגֵעַ בְּגַג אֲפִילּוּ נְגִיעָה דַּקָּה כְּחוּט הַשְּׂעָרָה שֶׁצּוּרָתָן מְקוּרָאִים כֵּיוָן שֶׁצָּרִיךְ לִגְרֹר כְּדִין הַמַּגִּיהַ אֵין לְהַקְפִּיד בְּזֶה.

Mishna Brura Menukad © Copyright Oz Vehadar - עוז והדר
Sacred Text - If printed do not throw away, requires genizah

נָגְעוּ בְּגוּף הָאוֹת יוֹתֵר מִמְּקוֹם דְּבוּקָם (בית יוסף (ד"ה סם גוף)): **יט** (צב) * [ח]**בְּתְחִלַּת** (לד) **[לד]** (צג) **הַכְּתִיבָה** (צד) **יֹאמַר** (צה) **בְּפִיו** (צו) **'אֲנִי כּוֹתֵב לְשֵׁם קְדֻשַּׁת תְּפִלִּין'.** [א]**מִלִּבּוֹ זֶה,** (צז) **בְּכָל פַּעַם שֶׁכּוֹתֵב אַזְכָּרָה, צָרִיךְ לוֹמַר שֶׁכּוֹתֵב לְשֵׁם קְדֻשַּׁת הַשֵּׁם.** הַגָּהָה: וְיֵשׁ אוֹמְרִים דְּסַגִּי כְּשֶׁמְּחַשֵּׁב שֶׁכּוֹתֵב הָאַזְכָּרוֹת לִשְׁמָן, הוֹאִיל וְהוּצִיא (צח) בְּתְחִלַּת הַכְּתִיבָה בְּפִיו סַגִּי בְּהָכִי (הרא"ש הלכות תפילין (פ"ו ג) וספר תורה (פ"ו ד) וטור יורה דעה (פ"ו רט) וארחות חיים (פ"ו מד)), וְיֵשׁ לְהָקֵל (צט) בְּדִיעֲבַד. וּכְשֶׁכָּא לְנַמְּנָם לֹא יִכְתֹּב, דְּאֵינוֹ כּוֹתֵב אֶז בְּכַוָּנָה (אור זרוע (ח"ב סי' מקנה)):

ת הָרא"ש בְּהִלְכוֹת תְּפִלִּין (דף קכג שור ד), סְמַ"ג (עשין) סִימָן (פ"ה) [כ"ה] וְסֵפֶר הָתְרוּמָה (סי' קצב), מַהֲרִי"א דִּגִיטִין נ"ד (ע"ב). א שם.

בַּאֵר הַיטֵב

נוֹגַעַת בָּאֶלֶ"ף כְּשֵׁר, דַּאֲפִלּוּ בְּלֹא הַקּוֹצָה מִקְרֵי יו"ד. עַיִן מָגֵן אַבְרָהָם (ס"ק כט): **יט** (לד) **הַכְּתִיבָה.** קֹדֶם שֶׁיִּכְתֹּב הַשֵּׁם יְעַיֵּן בַּכֻּלְמוֹס שֶׁיִּטְבְּלֶנּוּ טֶרֶם שֶׁיִּכְתֹּב אוֹת אַחֲרוֹנָה שֶׁלְּפָנֵי הַשֵּׁם, וִיקַדֵּשׁ הַיְדוּעַ בְּאוֹתוֹ אוֹת. וְאִם צָרִיךְ דְּיוֹ טֶרֶם שֶׁיִּגְמֹר הַשֵּׁם, אָז יִטְבֹּל בָּאוֹתִיּוֹת שֶׁלְּפָנֵי הַשֵּׁם שֶׁהֵם לְחִיִּים וְיִגְמֹר הַשֵּׁם, וְאִם לֹא הִנִּיחַ אוֹת לִפְנֵי הַשֵּׁם, לְנַמְּנָם מֻחְמֶת שֶׁצָּרִיךְ לִכְתֹּב בְּתְחִלָּה אוֹתִיּוֹת הַשֵּׁם חֲלָקִים נִפְרָדִים וּמִשְׁתַּהֶא בִּכְתִיבָתוֹ כְּתִיבָתוֹ קָצָת, אַף עַל גַּב דְּכִכְתִיבָתוֹ כְּתִיבָתוֹ, אֵין קְפִידָא בָּזֶה, וְגַם אֵין חִלּוּק בִּכְתִיבָתוֹ, אֵין קְפִידָא בָּזֶה, וְגַם אֵין חִלּוּק אִם אַחַת שֶׁהוּא עָסוּק בִּכְתִיבָתוֹ מִסּוֹפָהּ לִתְחִלָּתָהּ כו', עַיֵּן שָׁם:

שַׁעֲרֵי תְּשׁוּבָה

תֵּבוֹת 'עַל כֵּן' שֶׁנִּכְתְּבוּ בְּתֵבָה אַחַת, וּכְבָר כָּתַב לְהַלָּן, לֹא מְהָנֵי מֵה שֶׁיִּגְרֹר קְצָת עֲבִי אוֹת הַלָּמֶ"ד שֶׁל מִלַּת 'עַל' וּקְצָת עֲבִי אוֹת הַכָּ"ף שֶׁל תֵּבַת 'כֵּן', דְּמִכָּל מָקוֹם שְׁלֹא כְּסִדְרָן הֵן, וְגַם לְמַטָּה בְּסִימָן זֶה בְּסָעִיף ז' [ג] בְּאֵר הַגּוֹלָה. עַיֵּן שָׁם: **יט** (לד) **הַכְּתִיבָה.** עַיֵּן בְּאֵר הַיטֵב.

מִשְׁנָה בְּרוּרָה

וְהוּא הַדִּין אִם רֶגֶל הַשְּׂמְאלִי שֶׁל הַתֵּי"ו נַעֲשָׂה יָשָׁר וְלֹא (פט) יוֹצֵא לְמַטָּה לַחוּץ. וְעַיִן בִּלְבוּשֵׁי שְׁרָד שֶׁנִּשְׁאַר בְּצָרִיךְ עִיּוּן לָמָּה צָרִיךְ כְּלָל גְּרִירָה, יַמְשִׁיךְ אַחַר כָּךְ וְיַעֲבֶה מְעַט אֶת יו"ד הַשִּׁי"ן עַד שֶׁיִּהְיֶה כַּהֹגֶן, וְכֵן כְּהָאי גַּוְנָא בְּרֶגֶל הַתֵּי"ו, עַיֵּן שָׁם, וְכֵן מַשְׁמַע בִּפְרִי מְגַדִּים בְּמִשְׁבְּצוֹת זָהָב אוֹת כ' דְּמְהָנֵי עֲצָה זוֹ אֲפִלּוּ בְּאֶלֶ"ף, וְעַיֵּן בְּסוֹף דִּבְרֵי הַלְּבוּשֵׁי שְׁרָד. וְכָל זֶה כְּשֶׁלֹּא כָּתַב הַתֵּבוֹת שֶׁאַחַר זֶה, דְּאִי לָאו הָכִי בְּוַדַּאי לֹא מְהָנֵי תִּקּוּן לְהַתֵּי"ו וּכְהָאי גַּוְנָא, מִשּׁוּם שֶׁלֹּא כְּסִדְרָן, כֵּיוָן שֶׁאֵין בּוֹ עֲתָּה צוּרַת תֵּי"ו: **יט** (צב) **בְּתְחִלַּת.** דְּאִם יִהְיֶה אַף אוֹת אַחַת שֶׁלֹּא נִכְתֹּב לְשֵׁם תְּפִלִּין, פָּסוּל, וְלֹא מְהָנֵי הַעֲבָרַת קְלָמוֹס לְשָׁמָּה [יוֹרֶה דֵּעָה (רע"ד) (רע"ו)] (ס"ב)]. וּ'תְּחִלַּת', רְצוֹנוֹ לוֹמַר תְּחִלַּת כָּל הַפָּרָשִׁיוֹת יֹאמַר 'אֲנִי כּוֹתֵב פָּרָשִׁיוֹת אֵלּוּ לְשֵׁם' וְכוּ', וּמְהָנֵי זֶה מִדִּינָא אֲפִלּוּ אִם הִפְסִיק בֵּין הַפָּרָשִׁיוֹת, אַף מִכָּל מָקוֹם טוֹב יוֹתֵר שֶׁיֹּאמַר תְּחִלַּת כָּל פָּרָשָׁה וְכוּ': (צג) **הַכְּתִיבָה.** נִרְאֶה דְּהוּא הַדִּין בְּתִקּוּן הָאוֹתִיּוֹת הַנִּפְרָדוֹת דְּצָרִיךְ לְשָׁמָן, הוֹאִיל דְּבָלְאוֹ הָכִי הַתְּפִלִּין הֵם פְּסוּלִים, דְּאֵין עֲלֵיהֶם צוּרַת אוֹתִיּוֹת כָּרְאוּי: (צד) **יֹאמַר.** וְאִם (ק) אַחַר כּוֹתֵב, צָרִיךְ גַּם הוּא לוֹמַר כֵּן אַף בְּאָמְצַע כְּשֶׁהוּא מַתְחִיל: (צה) **בְּפִיו.** וְלֹא סַגִּי בְּמַחְשָׁבָה אַף בִּדְיֵעֲבַד [אֲלִיָּה רַבָּה (ס"ק לו) וּפְרִי מְגַדִּים (א"א ס"ק לב)]. וְעַיֵּן בְּחִדּוּשֵׁי רַבִּי עֲקִיבָא אִיגֶר: (צו) **אֲנִי כּוֹתֵב וְכוּ'.** יֵשׁ שֶׁכָּתְבוּ דְּנָכוֹן שֶׁיֹּאמַר אַז גַּם כֵּן 'וְכָל אַזְכָּרוֹת שֶׁבּוֹ לְשֵׁם קְדֻשַּׁת הַשֵּׁם', דְּשָׁמָּא יִשְׁכַּח אַחַר כָּךְ לְקַדֵּשׁ הַשֵּׁם בִּמְקוֹמוֹ. וְעַיֵּן בְּבָאוּר הֲלָכָה (ד"ה בתחילת): (צז) **בְּכָל פַּעַם.** וְאִם כּוֹתֵב שְׁתֵּי אַזְכָּרוֹת בְּלִי הֶפְסֵק, (קפ) דַּי בְּקִדּוּשׁ אֶחָד: (צח) **בְּתְחִלַּת הַכְּתִיבָה.** (קנ) שֶׁהוּא כּוֹתֵב לְשֵׁם קְדֻשַּׁת תְּפִלִּין, וְאַף דְּלֹא הִזְכִּיר בַּתְּחִלָּה קְדֻשַּׁת הָאַזְכָּרוֹת סַגִּי, דְּמִכָּל מָקוֹם הֲרֵי הִזְכִּיר לְשֵׁם קְדֻשָּׁה. אֲבָל אִם גַּם בַּתְּחִלָּה לֹא הִזְכִּיר בְּפַרוּשׁ, רַק בְּמַחְשָׁבָה בְּעָלְמָא, אוֹ שֶׁעָתָּה לֹא קִדֵּשׁ אֶת הָאַזְכָּרוֹת אֲפִלּוּ בְּמַחְשָׁבָה, אֲפִלּוּ (קנ) בְּדִיעֲבַד לֹא יָצָא: (צט) **בְּדִיעֲבַד.** צָרִיךְ לוֹמַר בְּפַרוּשׁ בְּכָל פַּעַם שֶׁכּוֹתֵב הָאַזְכָּרָה 'לְשֵׁם קְדֻשַּׁת הַשֵּׁם', (קד) אֲפִלּוּ אִם אָמַר בִּתְחִלַּת הַכְּתִיבָה 'וְכָל הָאַזְכָּרוֹת שֶׁבּוֹ', וְכֵן פָּסְקוּ הַדִּין דְּצָרִיךְ לְהַטְּ"ז לְהַחְמִיר גַּם בְּדִין זֶה. לַעֲנִיּוּת דַּעְתִּי אֵין זֶה רְאָיָה כְּלָל, דְּשָׁם טַעְמוֹ הוּא דְּבְעִנְיָן כָּל הָאוֹת עַל יְדֵי כְּתִיבָה וְלֹא שֶׁיַּעֲשֶׂה מִפֵּילָא, מַה שֶּׁאֵין כֵּן בָּזֶה דְּלֹא נַעֲשֶׂה מִפֵּילָא אֶפְשָׁר דְּדַמְיָ זֶה לְאִם הָיָה כּוֹתֵב הַגַּו וְהָרֶגֶל וְאַחַר כָּךְ הָיָה כּוֹתֵב הַיו"ד, וְלֹא דָּמְיָ לְדָלֶ"ת בְּמָקוֹם רֵי"ש דְּצָרִיךְ לִגְרֹר כֻּלּוֹ, דְּשָׁם עֲשָׂה הַכֹּל בִּכְתִיבָה אַחַת, וְכָמוֹ שֶׁכָּתַב הַטְּ"ז בְּסָעִיף קָטָן י"ז, מַה שֶּׁאֵין כֵּן בְּעִנְיָנֵנוּ לְכָאוֹרָה שְׁתֵּי כְּתִיבוֹת הֵם]. גַּם בְּסֵפֶר לְדָוִד אֱמֶת (סי' יב סי"ז) לְהַבְעֵל בִּרְכֵי יוֹסֵף אֵין מְחַלֵּק בִּנְדַבֵּק יו"ד הָעֶלְיוֹן לַתַּחְתּוֹן. **אָמְנָם אַחַר כָּךְ רָאִיתִי עוֹד בְּאֵיזֶה אַחֲרוֹנִים שֶׁאַחַר הַפְּרִי מְגַדִּים שֶׁנִּרְאֶה מִדַּעְתָּם גַּם כֵּן כְּהַפְּרִי מְגַדִּים, דְּדַעַת הַמָּגֵן אַבְרָהָם לְחַלֵּק בֵּין נִדְבַּק יו"ד הָעֶלְיוֹן לְהַתַּחְתּוֹן, עַל כֵּן בְּוַדַּאי לְכַתְּחִלָּה צָרִיךְ לְהַחְמִיר וְלִגְרֹר כָּל מַה שֶּׁנַּעֲשֶׂה בְּפָסוּל אַחַר שֶׁעָשָׂה הַנְּגִיעָה דְּהֵיינוּ אֲפִלּוּ רֶגֶל הַתַּחְתּוֹן שֶׁל הָאֶלֶ"ף, וּכְהָאי גַּוְנָא בְּשֶׁאֵר אוֹתִיּוֹת דְּקָשֶׁה בְּהַגָּ"ה, וּבִדִיעֲבַד יֵשׁ לְעַיֵּן אִם יֵשׁ לְהַחְמִיר בָּזֶה, אַחֲרֵי דְּמִסְתְּמֵית לְשׁוֹן הַבַּיִת יוֹסֵף וְהַדְּרָכֵי מֹשֶׁה בְּסִימָן ל"ו וְהַלְּבוּשׁ לֹא מְשַׁמַע מִזֶּה, וְכַנַּ"ל. וְאַחַר כָּךְ מָצָאתִי בְּחִדּוּשֵׁי רַבִּי עֲקִיבָא אִיגֶר שֶׁרָמַז לְעַיֵּן בְּתְשׁוּבַת מַהַרַ"י הַלֵּוִי אֲחִיו שֶׁל הַט"ז (סי' לח), וְעַיַּנְתִּי שָׁם וּמָצָאתִי שֶׁגַּם הוּא פְּשִׁיטָא לֵיהּ דִּבְנִגִיעַת יוֹדֵי"ן שַׁעַל הָאַלְפֵי"ן אֵין צָרִיךְ לִגְרֹר רֶגֶל הַתַּחְתּוֹן שֶׁתַּחַת הַקּוֹ, וְעַיֵּן שָׁם מַה שֶּׁכָּתַב לְעִנְיַן יו"ד הָעֶלְיוֹן, אַךְ לְעִנְיַן קוֹ הָעֶקֶם (דְּהֵיינוּ מַה שֶּׁקּוֹרֵא בְּשֻׁלְחָן עָרוּךְ גַּג הָאֶלֶ"ף) סְבִירָא לֵיהּ שָׁם דְּצָרִיךְ לִגְרֹר, דְּמִיקְרֵי שֶׁנַּעֲשָׂה בְּפָסוּל עַל יְדֵי הִדְבּוּק שֶׁנִּדְבַּק לְהַיו"ד, עַיֵּן שָׁם. **אם לא הֵיכָא דְּכָתַב מִתְּחִלָּה אֶת הַקּוֹ וְרֶגֶל הַתַּחְתּוֹן וְאַחַר כָּךְ הַשְּׁלִים לֵיו"ד שֶׁעַל גַּבּוֹ וְנִתְדַּבֵּק בּוֹ, דְּאָז לְכוֹלֵי עָלְמָא אֵין צָרִיךְ לִגְרֹר רַק הַיו"ד דְּהֲרֵי הַקּוֹ נִכְתַּב בְּכִשְׁרוּת. נִחְזֹר לְעִנְיָנֵנוּ, דְּלִכְתְּחִלָּה נָכוֹן לְחוּשׁ לְהַחְמִיר לִגְרֹר אֲפִלּוּ רֶגֶל הַתַּחְתּוֹן, וּבִדִיעֲבַד אִם לֹא גָּרַר רֶגֶל הַתַּחְתּוֹן, נִרְאֶה דְּאֵין לְהַחְמִיר. וּלְעִנְיַן קוֹ הָעֶקֶם יֵשׁ לְעַיֵּן, דְּלִכְאוֹרָה מִסְתִּימַת לְשׁוֹן הַבַּיִת יוֹסֵף וְהַדְּרָכֵי מֹשֶׁה וְהַלְּבוּשׁ הַנַּ"ל מַשְׁמַע דְּהַיו"ד צָרִיךְ לִמְחֹק וְלֹא הַקּוֹ, וְצָרִיךְ עִיּוּן לְמַעֲשֶׂה:**

יט * **בְּתְחִלַּת** וְכוּ'. עַיֵּן בְּמִשְׁנָה בְּרוּרָה (ס"ק צו) **בְּמֹה שֶׁכָּתַב דְּנָכוֹן שֶׁיֹּאמַר 'וְכָל אַזְכָּרוֹת שֶׁבּוֹ'**, כֵּן כָּתַב הַט"ז בְּיוֹרֶה דֵּעָה רע"ז סָעִיף א' (סק"א), **הֶבְיאוּ הַפְּרִי מְגַדִּים בְּמֹה** (א"א ס"ק לב), **וְכָתַב דְּלִכְתְּחִלָּה גַּם הַט"ז מוֹדֶה דְּצָרִיךְ בְּכָל פַּעַם לְקַדֵּשׁ אַזְכָּרָה אַף דְּקִדֵּשׁ בִּתְחִלַּת הַכְּתִיבָה, וְלֹא מוֹעִיל זֶה אֶלָּא לְעִנְיַן דִּיעֲבַד. וּלְפָלֶא שֶׁלֹּא הֵבִיא דְּהַלְּחֶם חֲמוּדוֹת בְּהִלְכוֹת סֵפֶר תּוֹרָה (דברי חמודות אות יא) פְּלִיג וְסוֹבֵר דְּאֲפִלּוּ דִּיעֲבַד לֹא מְהָנֵי, וְעַיֵּן בִּבְרֵכֵי יוֹסֵף בְּיוֹרֶה דֵּעָה (רע"ד) [רע"ו] (סק"ג) שֶׁמְּחַמִּיר בָּזֶה. וְעַל כָּל פָּנִים נִרְאֶה לִי דְּאִם יֵשׁ לוֹ סָפֵק בְּאֵיזֶה שֵׁם אִי קָדַשׁ אוֹ לֹא, וְיוֹדֵעַ שֶׁבִּתְחִלַּת הַכְּתִיבָה אָמַר 'וְכָל אַזְכָּרוֹת שֶׁבּוֹ', דַּיֵּשׁ לְהָקֵל, עַיֵּן בְּפְרִי מְגַדִּים (שם) שֶׁמְּסַתְפֵּק עַל הַקִּדּוּשׁ אִי הֵיא דְּאוֹרַיְיתָא אוֹ דְּרַבָּנָן, וַאֲפִלּוּ לְדַעַת הַדִּבֵּר שְׁמוּאֵל (סי' עו) הוֹבֵא שָׁם בִּבְרֵכֵי יוֹסֵף דְּסְבִירָא לֵיהּ דְּמַה שֶּׁצָּרִיךְ לְקַדֵּשׁ הָאַזְכָּרוֹת לִשְׁמָן הוּא דְּאוֹרַיְיתָא, עַל כָּל פָּנִים יֵשׁ לְצָרֵף דַּעַת הַט"ז לָזֶה וּלְהָקֵל בָּזֶה, כֵּן נִרְאֶה לַעֲנִיּוּת דַּעְתִּי:

בַּאוּר הֲלָכָה

יו"ד הָעֶלְיוֹן, דְּאִם נָגַע יו"ד הָעֶלְיוֹן בְּאֶלֶ"ף וְהַשְּׁלִים הָאוֹת אַחַר כָּךְ, דְּצָרִיךְ לִגְרֹר כָּל הָאֶלֶ"ף וְלֹא מְהָנֵי בָּזֶה גְּרִירַת הַיו"ד, וְדִקְדֵּק הַמָּגֵן אַבְרָהָם זֶה מִמִּלַּת 'כָּל' הַכְּתוּב בְּשֻׁלְחָן עָרוּךְ. וּמֵאוֹ יִפָּלֵא לְהוֹצִיא דָּבָר חָדָשׁ בָּזֶה מִדְּקִדּוּק קַל בָּזֶה, וְעוֹד דְּעִקַּר דִּינוֹ פִּירְכָא, דְּהָלֹא בִּכְתִיב יוֹסֵף (ד"ה ואם נגע) כָּתַב וָזֶה לְשׁוֹנוֹ, וְאִם נָגַע רֶגֶל הָאֶלֶ"ף בְּגַו הָאֶלֶ"ף אוֹ פְּנֵי הָאֶלֶ"ף בִּפְנֵי הַגַּו שֶׁבְּתַחְתָּיו, כָּתַב הָאֲגוּר (סי' מח) כֻּלָּן פְּסוּלִין וְאֵין תַּקָּנָה בְּמְחִיקָה אוֹ בִּגְרִידָה [כָּךְ צָרִיךְ לוֹמַר, וְכֵן אִיתָא בִּדְרָכֵי מֹשֶׁה (ד"ה שאין מועיל)] שֶׁנִּקְרָא חֵק תּוֹכוֹת, וּמִיהוּ בִּגְרִידָה מַה שֶּׁנַּעֲשָׂה בְּפָסוּל סַגִּי, כְּמוֹ שֶׁכָּתַבְתִּי בְּסָמוּךְ גַּבֵּי רֶגֶל הַ"א וְקוֹ"ף שֶׁנּוֹגְעִין לְמַעְלָה, עַד כָּאן לְשׁוֹנוֹ. וּמִכָּאן מְשָׁפָּטָה דִּילְשָׁנָא דְּמִיהוּ דְּאַתַּרְוַויְיהוּ קָאֵי וְסַגִּי בְּגִרִירַת הַיו"ד וְהָרֶגֶל, וְדוּמְיָא דְּרֶגֶל הַ"א וְקוֹ"ף. וְכֵן מוֹכֵחַ גַּם כֵּן מִלְּשׁוֹנוֹ יוֹתֵר בְּסִימָן ל"ו וְזֶה לְשׁוֹנוֹ שָׁם (ד"ה ומ"ש הריכה), כָּתַב הָאֲגוּר (סי' פה) דְּאִם הָיָה הַיו"ד שֶׁלְּמַעְלָה עַל הָאֶלֶ"ף נוֹגֵעַת רֹכֶז, וְכֵן כָּתַב בְּשֵׁם ר"י אַסְכְּנְדְּרָנִי, וְכָתַב עוֹד שָׁם אִם הִדְבִּיקָן שֶׁנִּפְסְלוּ אֵין דַּי לָהֶם בְּמְחִיקַת דָּבָק דְּהָוֵי כְּחַק תּוֹכוֹת, אֶלָּא צָרִיךְ לִגְרֹר כָּל הַיו"ד שֶׁנִּדְבְּקָה וּלְתַקְּנָהּ לְכַתְּחִלָּה, וְהָעֵתֶק זֶה גַּם כֵּן בְּדִרְכֵי מֹשֶׁה הָאֲרֹךְ (סי' לו ד"ה וכתב עוד), הֲרֵי דְּאַף דְּבְדִיעֲבַד הַיו"ד שֶׁלְּמַעְלָה דַּי בִּגְרִירַת הַיו"ד, וְכֵן מִמַּה שֶּׁפִּיסֵּם שָׁם בְּבֵית יוֹסֵף בְּסִימָן ל"ו זֶה הַדִּין גּוּפָא בִּגְרִירַת הַיו"ד בִּנְדַבֵּק יו"ד הַשִּׁי"ן וְהָעַי"ן וְכוּ' מוֹכֵחַ גַּם כֵּן כְּמוֹ שֶׁכָּתַבְנוּ, דְּלְהַפְרִי מְגַדִּים צָרִיךְ גַּם כֵּן גְּרִירַת כָּל הָאוֹת כְּמוֹ בִּנְדַבֵּק יו"ד שַׁעַל הָאֶלֶ"ף. וְאֵין לוֹמַר דְּמֵיירֵי הַבַּיִת יוֹסֵף בְּכָל זֶה שֶׁנִּדְבַּק אַחַר שֶׁהִשְׁלִים הָאוֹת כָּרְאוּי, דְּאִם כֵּן לָמָּה צָרִיךְ לְמְחֹק כָּל הַיו"ד, דַּי שֶׁיִּגְרֹר מִקְצָתוֹ עַד שֶׁיִּבָּטְלֵנּוּ לְהָאֶלֶ"ף וְכֵן בְּגַוֵּהּ הַיִּדַּי"ן בְּשֶׁאַר אוֹתִיּוֹת, וְגַם בִּלְבוּשׁ כָּתַב דְּהָדְיָא דְּיו"ד הָעֶלְיוֹן וְהַתַּחְתּוֹן שָׁוֶה כְּמוֹ שֶׁהַבְּיָא הַפְּרִי מְגַדִּים בְּעַצְמוֹ [אִם לֹא שֶׁנִּדְחָה גַּם דִּבְרֵי הַפְּרִי מְגַדִּים, וְנֹאמַר דְּהַבַּיִת יוֹסֵף וְהַדְּרָכֵי מֹשֶׁה וְגַם הַלְּבוּשׁ מִירֵי שֶׁכָּתַב מִתְּחִלָּה אֶת עֶצֶם הָאוֹת וְאַחַר כָּךְ הַיו"ד שֶׁלְּמַעְלָה וּבִקְרֵי מֹשֶׁה נִרְאֶה לַעֲנִיּוּת דַּעְתִּי הַשְׁלָמָתוֹ נִדְבַּק בְּהַקּוֹ הָעֶקֶם שֶׁל הָאֶלֶ"ף]. וְלוּלֵי דִּבְרֵי הַפְּרִי מְגַדִּים הָיָה נִרְאֶה לַעֲנִיּוּת דַּעְתִּי דְּהַמָּגֵן אַבְרָהָם קָאֵי עַל רֶגֶל הַתַּחְתּוֹן שֶׁל הָאֶלֶ"ף, וּבָא לְבָאֵר כְּנֶגֶד הַשֻּׁלְחָן עָרוּךְ בְּמֹה שֶׁכָּתַב 'כָּל', דְּהַיְינוּ שֶׁיִּגְרֹר כָּל הָרֶגֶל כֵּיוָן שֶׁנִּכְתַּב זֶה בִּכְתִיבָה אַחַת אַחַר עֲשִׂיַּת הַנְּגִיעָה, וְלֹא סַגִּי שֶׁיִּגְרֹר מִקְצָתוֹ עַד שֶׁיִּבָּטְלֵנּוּ לְהָאֶלֶ"ף מִצּוּרַת אוֹת, וְהוּא הַדִּין בְּנִדְבַּק יו"ד הָעֶלְיוֹן, אֲבָל עַל כָּל פָּנִים דַּי בִּגְרִירַת כָּל הַיו"ד, וְאֵין צָרִיךְ לִגְרֹר מַה שֶּׁנִּכְתַּב אַחַר כָּךְ כֵּיוָן שֶׁנִּכְתַּב בִּשְׁנֵי כְּתִיבוֹת, וְלֹא חָשַׁשׁ הַמָּגֵן אַבְרָהָם לְכָאוֹר זֶה דִּכְבָר בָּאוּ זֶה הַמְחֻבָּר בְּתִחִלַּת הַפָּסִיק שֶׁאַחַר כָּךְ [וּבִכְרֵי מֹשֶׁה מַה שֶּׁכָּתַב הַפְּרִי מְגַדִּים בְּדִינֵי צוּרַת הָאוֹתִיּוֹת (סוף הסימן) בְּאוֹת א' שֶׁהַטְּ"ז בָּאֲנָן הָעֵזֶר סִימָן קכ"ה סוֹבֵר גַּם כֵּן כְּהַמָּגֵן אַבְרָהָם דְּיֵשׁ חִלּוּק בְּנִדְבַּק יו"ד הָעֶלְיוֹן לְיו"ד הַתַּחְתּוֹן דְּהֵיינוּ רֶגֶל הָאֶלֶ"ף, וְכִנָּתָהּ לְהַט"ז שֶׁם בְּסָעִיף קָטָן י' שֶׁחוֹלֵק עַל הַבַּיִת יוֹסֵף (שם ד"ה אבל אם) וְהָרַמַ"א (שם ס"ד) בִּדִין נְפִילַת דְּיוֹ וְהַשְּׁלִים הָאוֹת עַל יְדֵי כְּתִיבָה, וְסוֹבֵר דְּכָל הָאוֹת עַל יְדֵי כְּתִיבָה בְּעֵינָן וְלֹא שֶׁיַּעֲשֶׂה מִפֵּילָא, וּמִזֶּה דַּיִּק הַפְּרִי מְגַדִּים דְּהוּא לַתַּחְתּוֹן]. **אָמְנָם אַחַר כָּךְ רָאִיתִי עוֹד בְּאֵיזֶה אַחֲרוֹנִים שֶׁאַחַר הַפְּרִי מְגַדִּים שֶׁנִּרְאֶה מִדַּעְתָּם גַּם כֵּן כְּהַפְּרִי מְגַדִּים, דְּדַעַת הַמָּגֵן אַבְרָהָם לְחַלֵּק בֵּין נִדְבַּק יו"ד הָעֶלְיוֹן לְהַתַּחְתּוֹן, עַל כֵּן בְּוַדַּאי לְכַתְּחִלָּה צָרִיךְ לְהַחְמִיר וְלִגְרֹר כָּל מַה שֶּׁנַּעֲשָׂה בְּפָסוּל אַחַר שֶׁעָשָׂה הַנְּגִיעָה דְּהֵיינוּ אֲפִלּוּ רֶגֶל הַתַּחְתּוֹן שֶׁל הָאֶלֶ"ף, וּכְהָאי גַּוְנָא בְּשֶׁאַר הָאוֹתִיּוֹת דְּקָשֶׁה בְּהַגָּ"ה, וּבִדִיעֲבַד יֵשׁ לְעַיֵּן אִם יֵשׁ לְהַחְמִיר בָּזֶה, אַחֲרֵי דְּמִסְתְּמֵית לְשׁוֹן הַבַּיִת יוֹסֵף וְהַדְּרָכֵי מֹשֶׁה וְהַלְּבוּשׁ הַנַּ"ל מַשְׁמַע דְּלֹא מְהָנֵי, וְכַנַּ"ל. וְאַחַר כָּךְ מָצָאתִי בְּחִדּוּשֵׁי רַבִּי עֲקִיבָא אִיגֶר שֶׁרָמַז לְעַיֵּן בְּתְשׁוּבַת מַהַרַ"י הַלֵּוִי אֲחִיו שֶׁל הַט"ז (סי' לח), וְעַיַּנְתִּי שָׁם וּמָצָאתִי שֶׁגַּם הוּא פְּשִׁיטָא לֵיהּ דִּבְנִגִיעַת יוֹדֵי"ן שַׁעַל הָאַלְפֵי"ן אֵין צָרִיךְ לִגְרֹר רֶגֶל הַתַּחְתּוֹן שֶׁתַּחַת הַקּוֹ, וְעַיֵּן שָׁם מַה שֶּׁכָּתַב לְעִנְיַן יו"ד הָעֶלְיוֹן, אַךְ לְעִנְיַן קוֹ הָעֶקֶם (דְּהֵיינוּ מַה שֶּׁקּוֹרֵא בְּשֻׁלְחָן עָרוּךְ גַּג הָאֶלֶ"ף) סְבִירָא לֵיהּ שָׁם דְּצָרִיךְ לִגְרֹר, דְּמִיקְרֵי שֶׁנַּעֲשָׂה בְּפָסוּל עַל יְדֵי הִדְבּוּק שֶׁנִּדְבַּק לְהַיו"ד, עַיֵּן שָׁם. **אם לא הֵיכָא דְּכָתַב מִתְּחִלָּה אֶת הַקּוֹ וְרֶגֶל הַתַּחְתּוֹן וְאַחַר כָּךְ הַשְׁלִים לֵיו"ד שֶׁעַל גַּבּוֹ וְנִתְדַּבֵּק בּוֹ, דְּאָז לְכוֹלֵי עָלְמָא אֵין צָרִיךְ לִגְרֹר רַק הַיו"ד דְּהֲרֵי הַקּוֹ נִכְתַּב בְּכִשְׁרוּת. נַחְזֹר לְעִנְיָנֵנוּ, דִּלְכְתְּחִלָּה נָכוֹן לְחוּשׁ לְהַחְמִיר לִגְרֹר אֲפִלּוּ רֶגֶל הַתַּחְתּוֹן, וּבִדִיעֲבַד אִם לֹא גָּרַר רֶגֶל הַתַּחְתּוֹן, נִרְאֶה דְּאֵין לְהַחְמִיר. וּלְעִנְיַן קוֹ הָעֶקֶם יֵשׁ לְעַיֵּן, דִּלְכְאוֹרָה מִסְתִּימַת לְשׁוֹן הַבַּיִת יוֹסֵף וְהַדְּרָכֵי מֹשֶׁה וְהַלְּבוּשׁ הַנַּ"ל מַשְׁמַע דְּהַיו"ד צָרִיךְ לִמְחֹק וְלֹא הַקּוֹ, וְצָרִיךְ עִיּוּן לְמַעֲשֶׂה:**

יט * **בְּתְחִלַּת** וְכוּ'. עַיֵּן בְּמִשְׁנָה בְּרוּרָה (ס"ק צו) **בְּמֹה שֶׁכָּתַב דְּנָכוֹן שֶׁיֹּאמַר 'וְכָל אַזְכָּרוֹת שֶׁבּוֹ'**, כֵּן כָּתַב הַט"ז בְּיוֹרֶה דֵּעָה רע"ז סָעִיף א' (סק"א), **הֶבְיאוּ הַפְּרִי מְגַדִּים בְּמֹה** (א"א ס"ק לב), **וְכָתַב דְּלִכְתְּחִלָּה גַּם הַט"ז מוֹדֶה דְּצָרִיךְ בְּכָל פַּעַם לְקַדֵּשׁ אַזְכָּרָה אַף דְּקִדֵּשׁ בִּתְחִלַּת הַכְּתִיבָה, וְלֹא מוֹעִיל זֶה אֶלָּא לְעִנְיַן דִּיעֲבַד. וּלְפָלֶא שֶׁלֹּא הֵבִיא דְּהַלְּחֶם חֲמוּדוֹת בְּהִלְכוֹת סֵפֶר תּוֹרָה (דברי חמודות אות יא) פְּלִיג וְסוֹבֵר דְּאֲפִלּוּ דִּיעֲבַד לֹא מְהָנֵי, וְעַיֵּן בִּבְרֵכֵי יוֹסֵף בְּיוֹרֶה דֵּעָה (רע"ד) [רע"ו] (סק"ג) שֶׁמְּחַמִּיר בָּזֶה. וְעַל כָּל פָּנִים נִרְאֶה לִי דְּאִם יֵשׁ לוֹ סָפֵק בְּאֵיזֶה שֵׁם אִי קָדַשׁ אוֹ לֹא, וְיוֹדֵעַ שֶׁבִּתְחִלַּת הַכְּתִיבָה אָמַר 'וְכָל אַזְכָּרוֹת שֶׁבּוֹ', דַּיֵּשׁ לְהָקֵל, עַיֵּן בְּפְרִי מְגַדִּים (שם) שֶׁמְּסַתְפֵּק עַל הַקִּדּוּשׁ אִי הֵיא דְּאוֹרַיְיתָא אוֹ דְּרַבָּנָן, וַאֲפִלּוּ לְדַעַת הַדִּבֵּר שְׁמוּאֵל (סי' עו) הוֹבֵא שָׁם בִּבְרֵכֵי יוֹסֵף דְּסְבִירָא לֵיהּ דְּמַה שֶּׁצָּרִיךְ לְקַדֵּשׁ הָאַזְכָּרוֹת לִשְׁמָן הוּא דְּאוֹרַיְיתָא, עַל כָּל פָּנִים יֵשׁ לְצָרֵף דַּעַת הַט"ז לָזֶה וּלְהָקֵל בָּזֶה, כֵּן נִרְאֶה לַעֲנִיּוּת דַּעְתִּי:

שַׁעַר הַצִּיּוּן

(פט) בִּפְרִי מְגַדִּים (שם) וּלְבוּשֵׁי שְׁרָד: **יט** (ק) פְּשׁוּט: (קפ) (קנ) (קנ) (קד) הַכֹּל בִּפְרִי מְגַדִּים (א"א ס"ק לב):

Mishna Brura Menukad © Copyright Oz Vehadar - עוז והדר
Sacred Text - If printed do not throw away, requires genizah